

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Ο θεσμός της Ελληνικής Αστυνομίας κατά το Ελληνικό Σύνταγμα»

«The institution of Hellenic Police according to the Hellenic Constitution»

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.

ΑΘΗΝΑ ΜΑΙΟΣ 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ.	4
ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	«	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

I. Έννοια	«	7
1. Ορισμός		
2. Ετυμολογία		
II. Αναφορά στην ιστορία της Ελληνικής Αστυνομίας	«	8
1. Αρχαία Αθήνα		
2. Ρωμαϊκά και Βυζαντινά χρόνια		
3. Επανάσταση του 1821		
4. Καποδίστριας		
5. Όθων		
6. Απελευθερωτικοί αγώνες του 1912-1913		
7. Ελευθέριος Βενιζέλος		
III. Η Ελληνική Αστυνομία μετά την πτώση της δικτατορίας	«	10
1. Καθεστώσ συνταγματαρχών		
2. ψήφιση του νέου καταστατικού χάρτη στις 11 Ιουνίου 1975		
3. Σχέση Ελληνικής κοινωνίας και αστυνομίας		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

I. Νομική φύση του θεσμού	«	11
II. Αποστολή της Ελληνικής Αστυνομίας	«	11
1. Διατήρηση δημόσιας τάξης		
2. Προστασία κρατικής ασφαλείας		
3. Εξασφάλιση πολιτικής άμυνας		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3°

Ο ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΚΑΙΟΥ

I. Φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων	«	13
II. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων του	«	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4°

ΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

I. Η ειδική σχέση εξουσίασης	σελ.	15	
II. Το δικαίωμα στην ζωή και την σωματική και ψυχική ακεραιότητα	«		
III. Το δικαίωμα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και για σεβασμό της ανθρωπίνης αξίας	«	16	
IV. Η προσωπική ελευθερία και ασφάλεια			«
		18	
V. Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των στοχασμών			«
		18	
VI. Το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας			«
		19	
VII. Το δικαίωμα της ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας	«	20	
VIII. Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι και της δικαστικής προστασίας			«
		20	
IX. Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι			«
		21	
X. Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το συνδικαλιστικό δικαίωμα			«
		22	
XI. Το δικαίωμα απεργίας			«
		23	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ

I. Η υποχρέωση της πολιτικής ουδετερότητας	«	25
II. Η υποχρέωση νομιμοφροσύνης	«	25

III. Η υποχρέωση υπακοής	«	26
1. Ορισμός της πειθαρχίας		
2. Συνταγματικά όρια της υποχρέωσης υπακοής		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

I. Έννοια και αναγκαιότητα εφαρμογής της αρχής	σελ.	28
II. Είδη αστυνομικής βίας	«	29
1. Άμεση – Έμμεση και με παράλειψη		
2. Απόλυτη και εξαναγκάζουσα (ψυχολογική βία)		
3. Ανόργανη και ενόργανη		
III. Συνταγματική και νομοθετική θεμελίωση της αρχής	«	29
IV. Άσκηση αστυνομικής εξουσίας από ΝΠΙΔ ή ιδιώτες	«	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΩΣ ΟΡΙΟ-ΦΡΑΓΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

I. Το δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξίας	σελ.	31
II. Το δικαίωμα στη ζωή και τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα	«	31
III. Το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας	«	32
IV. Το δικαίωμα προστασίας του ασύλου της κατοικίας	«	
33		
V. Το δικαίωμα προστασίας του απορρήτου των επιστολών	«	
33		
VI. Το δικαίωμα στην ελευθερία συνάθροισης	«	
34		

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	«	35
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
- Ελληνικό κείμενο	«	35
- Αγγλικό κείμενο	«	36

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- πίνακας αποφάσεων	«	37
---------------------	---	----

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«

39

Εισαγωγή

Η Αστυνομία ως θεσμός κοινωνικού ελέγχου και επιβολής εξουσίας συνδέεται με την ανάγκη της κρατικής εξουσίας να εξασφαλίζει την πειθαρχία των πολιτών σε συγκεκριμένους κανόνες που η ίδια διαμορφώνει.

Στην Ελλάδα το ισχύον Σύνταγμα του 1975/1986/2001 διαμορφώνει το αναγκαίο καταστατικό πλαίσιο για την τήρηση των δημοκρατικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του Ελληνικού λαού. Η Αστυνομία είναι ο βασικός φορέας εγγύησης αλλά και ο πιθανότερος καταπατητής των δικαιωμάτων αυτών.

Τρόπος ανάπτυξης της εργασίας

Φιλοδοξία της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση του θεσμού της Αστυνομίας μέσα στα πλαίσια του Συντάγματος και των νόμων που ισχύουν στην Ελληνική επικράτεια. Στις σελίδες που ακολουθούν επιχειρείται:

1. Η εννοιολογική και ιστορική προσέγγιση της Αστυνομίας ως οργανωτικό φαινόμενο και ως κρατικός θεσμός.
2. Η ανάλυση των δικαιωμάτων που απολαμβάνει κάθε αστυνομικός ως υποκείμενο δικαίου και ως φορέας συνταγματικών δικαιωμάτων.

3. Οι θεμελιώδεις υποχρεώσεις στις οποίες αυτός υπόκειται, λόγω της ειδικής κυριαρχικής σχέσης με το κράτος στην οποία τελεί.
4. Η αναγκαία εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας και τα συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών ως όριο στην απόλυτη άσκηση της αστυνομικής εξουσίας.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΠ	Άρειος Πάγος
Β.Δ	Βασιλικό Διάταγμα
Βλ.	βλέπε
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δηλ.	δηλαδή
Διοικ. Εφ.	Διοικητικό Εφετείο
Εδ.	εδάφιο
ΕΔ	Ένοπλες Δυνάμεις
ΕΕΝ	Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών
Εκδ.	Έκδοση
Ελλ.Δικ.	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΛ.ΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
Επ.	Επόμενα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Κτλ	και τα λοιπά
ν.	Νόμος
Ν.Δ	Νομοθετικό Διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Τ.Α	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
π.δ	Προεδρικό Διάταγμα
π.δ/τος	Προεδρικού Διατάγματος
Π.Κ	Ποινικός Κώδικας
Πρβλ	παράβλεπε
π.χ	παραδείγματος χάρη
Σύντ.	Σύνταγμα
Σ.Δ	Συνταγματικά Δικαιώματα
σελ.	σελίδα
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σχ.Ν	Σχέδιο Νόμου
Τμ.	Τμήμα
ΤοΣ	Περιοδικό " Το Σύνταγμα"
ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°

Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

I: Έννοια

Χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε πολιτισμένης κοινωνίας είναι η ύπαρξη δημόσιας τάξης. Με τον όρο δημόσια τάξη νοείται η οργάνωση ενός συστήματος, που θέτει ως σκοπό την ευνομία, την τήρηση της τάξης, τη διαφύλαξη του πολιτεύματος και γενικότερα την εφαρμογή των κανόνων του πρέποντος. Η επικράτηση της δημόσιας τάξης σε μια κοινωνία, συντελείται με τη βοήθεια ορισμένων οργάνων που έχουν εξουσία και αρμοδιότητα για τον σκοπό αυτό. Τέτοια όργανα είναι οι αστυνομικοί, που ασκούν την αστυνομία και την αστυνόμευση.

Η λέξη αστυνομία προέρχεται απ' την αρχαία ελληνική "άστυ " και τη λέξη "νόμος", που σημαίνει την εξουσία αυτών που φυλάττουν και προστατεύουν την πόλη. "Άστυ" σημαίνει κατοικημένη περιοχή, πόλη, ενώ το ομηρικό ρήμα "νέμω" μεταξύ των πολλών εννοιών σημαίνει διοικώ, κυβερνώ και κατ' επέκταση εφαρμόζω το νόμο και συνεπώς προστατεύω³.

¹ "...Η εμφάνιση λοιπόν του αστυνομικού θεσμού συνδέεται με τη γένεση του δικαίου και την οργάνωση των πρώτων πολιτειακών μορφωμάτων. Θα πρέπει δηλαδή να αναζητήσουμε και να εξετάσουμε πως διαμορφώθηκε το

πρώτο δίκαιο και η πρώτη οργάνωση των κοινωνικών ομάδων,τι μορφή είχαν,που απέβλεπαν και ποιά ήταν η αιτία που προκάλεσε την εμφάνιση των πρώτων αστυνομικών οργάνων..." Δανούσης Κων/νος - Καραβίτης Γεώργιος, Ιστορία της Ελληνικής Αστυνομίας, Αθήνα 1997,σελ.7 επόμ.

² Δημητράκου Δ.Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας

³ Η λέξη " άστν" αναφέρεται στους πρώτους στίχους της Οδύσειας ("πολλών ανθρώπων ίδεν άστεα...").Συχνά οι αρχαίοι Έλληνες αποκαλούσαν τους πολιούχους θεούς τους,τους θεούς δηλαδή που προστάτευαν την πόλη " Αστυνόμους". ("Πάντων δε θεών των αστυνόμων").

Δανούσης Κων/νος - Καραβίτης Γεώργιος,ό.π.,σελ.7 επομ.

II. Αναφορά στην ιστορία της ελληνικής αστυνομίας

Η αναγκαιότητα ύπαρξης αστυνομίας σε κάθε πόλη ήταν εμφανής από την αρχαιότητα.Στην αρχαία Αθήνα,την πιο οργανωμένη πολιτειακά πόλη - κράτος της αρχαίας Ελλάδας, το αστυνομικό σύστημα ήταν διαχωρισμένο σε διάφορες ενότητες, κάθε μια από τις οποίες επιτελούσε διαφορετική λειτουργία⁴. Έτσι υπήρχε η αστυνομία τάξης και ασφάλειας, η οποία είχε γενικά την εμπέδωση της τάξης και της ασφάλειας στην πόλη και φρόντιζε για την εδραίωση του πολιτεύματος⁵. Επίσης υπήρχαν: η αστυνομία αγορανομικού ελέγχου, η οποία ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο του υπερβολικού κέρδους από την άσκηση ορισμένων επαγγελμάτων ή από την παροχή υπηρεσιών, η αστυνομία υγειονομικής εποπτείας, καθήκοντα της οποίας ήταν ο έλεγχος της ύδρευσης της πόλης (π.χ. καθαριότητα νερού, διανομή, επάρκεια κ.λ.π), η φροντίδα για την εφαρμογή υγειονομικών διατάξεων κ.λ.π., η αστυνομία πολεοδομίας⁶,η αστυνομία των ξένων καθώς οι ξένοι χαρακτηρίζονταν ως επί το πλείστον επικίνδυνοι για τα ήθη ή κατάσκοποι ή ότι δημιουργούσαν επιβλαβείς μειονότητες απειλητικές για την πόλη.Τέλος, υπήρχε και η αστυνομία των ηθών.

Η αστυνομική υπηρεσία εξακολουθούσε να είναι οργανωμένη κατά τα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια. Φθίνουσα πορεία παρουσίασε στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Προσπάθεια ανασυγκρότησης έγινε κατά την περίοδο της Επανάστασης του '21 όπου επιχειρείται η ίδρυση μιας οργανωμένης Αστυνομίας.

Οι συνθήκες όμως που επικρατούσαν την περίοδο εκείνη δεν επιτρέπουν στην πρώτη κυβέρνηση, μετά την Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, να προχωρή-

⁴ Δανούσης Κων/νος - Καραβίτης Γεώργιος, ό.π.,σελ.10 επόμ.

⁵"Την ευκοσμία στη βουλή, στα Δικαστήρια και στη Εκκλησία του Δήμου τηρούσαν οι τοξότες, αστυνομικοί, οι οποίοι απομάκρυναν βιαίως τους ταραξίες". Δανούσης Κων/νος - Καραβίτης Γεώργιος, ό.π., σελ. 10-11.

⁶ " Ο Αριστοτέλης (" Πολιτικά " 1321, β'25) γράφει ότι ο έλεγχος των ετοιμόρροπων οικοδομών, η διατήρηση της καλής κατάστασης των οδών κ.λ.π., ήταν έργο της Αστυνομίας, καθώς και η εκτέλεση ποινικών δικαστικών αποφάσεων και η φρούρηση φυλακισμένων, την οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται υπηρεσία δύσκολη, που προκαλεί το μίσος". Δανούσης Κων/νος - Καραβίτης Γεώργιος, ό.π.,σελ.10 επόμε

σει σε καινοτόμες σε ό,τι αφορούσε την οργάνωση και λειτουργία του αστυνομικού θεσμού. Έτσι, οι Δημογέροντες , στους οποίους είχαν ανατεθεί αστυνομικά καθήκοντα επί τουρκοκρατίας, διατηρηθούν στις θέσεις τους αλλά με τη μορφή των σημερινών ειρηνοδικών*

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ο Καποδίστριας σηματοδοτεί μια νέα προσπάθεια σύστασης και λειτουργίας ενός Αστυνομικού Σώματος. Η θέσπιση του υπ' αριθμ. 14 ψηφίσματος της 29/12/1829, από τον Καποδίστρια, αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα για τη σύσταση του θεσμού της Αστυνομίας, καθώς προέβλεπε για το πρώτο ουσιαστικά και τυπικά νομικό πλαίσιο που καθόριζε λεπτομερώς τα καθήκοντα της Αστυνομίας. Όμως και ο Καποδίστριας αναγκάζεται εκ των πραγμάτων να διατηρήσει τον θεσμό των Δημογερόντων στην ύπαιθρο. Στις πόλεις συστήνεται και λειτουργεί ένας καινούργιος θεσμός, το Σώμα της «Πολιταρχίας». Η Πολιταρχία αποτελεί κατά βάση την πρώτη Ελληνική Αστυνομία.

ΟΘΩΝ

Επί βασιλείας Όθωνα καταργήθηκε το αστυνομικό σύστημα του Καποδίστρια και επιχειρήθηκε η σύσταση ενός καινούργιου θεσμού αστυνόμευσης. Με το Νόμο της 27/12/1833 το κράτος διαιρέθηκε σε δήμους, η αστυνόμευση των οποίων ανατέθηκε στη Δημοτική Αστυνομία.

Ο θεσμός της Δημοτικής Αστυνομίας ίσχυσε μέχρι το Μάρτιο του 1849 για Αθήνα και Πειραιά και μέχρι το 1893 για τους υπόλοιπους δήμους της χώρας.

Από το 1833 μέχρι και το 1893 έχουμε τη σύσταση και λειτουργία πέντε Σωμάτων με καθήκοντα αστυνομικής φύσεως την Οροφυλακή, την Εθνοφυλακή, τη Διοικητική Αστυνομία, τη Στρατιωτική Αστυνομία και τη Χωροφυλακή

Η χωροφυλακή είχε το κύριο βάρος στην αντιμετώπιση σοβαρών θεμάτων αστυνομίας και ασφαλείας. Από ιδρύσεως της η Χωροφυλακή υπήρξε Σώμα στρατιωτικό με στρατιωτική οργάνωση, Ιεραρχία και πειθαρχία.

Το 1899 ιδρύεται η Κρητική Χωροφυλακή στην τότε αυτόνομη Κρητική Πολιτεία μετά από πρόσκληση Ιταλικής αποστολής.

Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή της Κρητικής Χωροφυλακής στην εμπέδωση της τάξης και στην τήρηση της δημόσιας ασφαλείας στην πόλη της Θεσ/νίκης κατά την περίοδο των απελευθερωτικών αγώνων του 1912-1913.

----*--

* εκτενέστερη ανάπτυξη βλ. Δασκαλάκη Α., ο.π. σελ. 30 κ.επ. και Κτενιάδη Ν., ο.π. σ. 19 κ. επ.

Το 1913 και συγκεκριμένα με το νομοθετικό διάταγμα της 10^{ης} Ιουλίου 1913 η κρητική Χωροφυλακή συγχωνεύεται με την Ελληνική Χωροφυλακή.

BENIZEΛΟΣ

Το 1918 ο Ελ. Βενιζέλος με προσωπική του πρωτοβουλία αποφασίζει την ίδρυση μιας νέας αστυνομίας για τις μεγάλες πόλεις, την Αστυνομία Πόλεων. Το Σώμα της Αστυνομίας Πόλεων ιδρύεται με το Νόμο 2461/25-7-1920, όμως το 1984, παύει να υφίσταται καθόσον επέρχεται η ενοποίηση του με το Σώμα της Χωροφυλακής και δημιουργείται ένας νέος θεσμός, η σημερινή Ελληνική Αστυνομία*.

VI. III. Η Ελληνική Αστυνομία μετά την πτώση της δικτατορίας

Η κατάρρευση της δικτατορίας σηματοδοτεί την απαρχή σημαντικών εξελίξεων σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής του τόπου.

Το καθεστώς των συνταγματαρχών είχε δημιουργήσει ένα νομικό πλαίσιο που εξυπηρετούσε τη λειτουργία των δικών του δομών για τη διακυβέρνηση της χώρας.

Το πλαίσιο αυτό έπρεπε να καταργηθεί και ο Ελληνικός λαός ν' αποκτήσει ένα νέο δημοκρατικό χάρτη. Έτσι, τίθεται αρχικά σε προσωρινή εφαρμογή το Σύνταγμα του 1952, το οποίο ίσχυσε μέχρι την 11 Ιουνίου του 1975, οπότε ψηφίζεται από το κοινοβούλιο ο νέος καταστατικός χάρτης της χώρας. Όμως, οι μνήμες της δικτατορίας δεν είναι εύκολο να σβηστούν από τη μια στιγμή στην άλλη. Απόδειξη αυτού αποτελεί το γεγονός ότι ο εορτασμός του Πολυτεχνείου κάθε χρόνο, συνοδεύεται με διαδηλώσεις και πορείες που συχνά καταλήγουν σε βίαιες συγκρούσεις με την Αστυνομία**.

Η Ελληνική Αστυνομία ως ένας από τους κυριότερους θεσμούς, υφίσταται τις επιδράσεις των χαρακτηριστικών της κοινωνικής μεταβολής. Η μεταβατικότητα της Ελληνικής κοινωνίας επιδρά καταλυτικά στο ρόλο και την Αποστολή των Σωμάτων Ασφαλείας. Ο θεσμός της αστυνομίας καλείται να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του μέσα στα πλαίσια που ορίζονται από το νέο καταστατικό χάρτη της χώρας με πλήρη σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων

---*---

* Για το έργο της Αστυνομίας Πόλεων βλ. ΣΤΑΜΑΤΗ Χ. «Η ιστορία της αστυνομίας 1921-1971»

** Για τα γεγονότα και τις αντιδράσεις της επετείου του Πολυτεχνείου βλ. την έρευνα-επιμέλεια του Αντύπα Σ. «Νοέμβρης ήταν οι χρονιές... 1979-2003»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

I. Νομική φύση του θεσμού

Η ΕΛ.ΑΣ έχει τη νομική φύση " στρατιωτικής " Υπηρεσίας και το "αστυνομικό προσωπικό" της έχει τη " στρατιωτική" ιδιότητα εν μέρει ή αλλιώς κατά τρόπο ιδιόμορφο ή ιδιαίτερο, ακριβώς διότι η ΕΛ.ΑΣ αποτελεί " ιδιαίτερο ένοπλο Σώμα".Το αστυνομικό προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ, η έννοια του οποίου καθορίζεται από το νόμο⁷, διαφοροποιείται από το πολιτικό προσωπικό αυτής. Οι συνέπειες που απορρέουν από τη νομική φύση της ΕΛ.ΑΣ ως προς την υπηρεσιακή κατάσταση των μελών της αφορούν το αστυνομικό προσωπικό⁸.

VII. II. Αποστολή της Ελληνικής Αστυνομίας

Η Αστυνομία καλείται μέσα από διαφανείς και δημοκρατικές διαδικασίες να επιτελέσει ένα έργο με διττή αποστολή: να συμβάλει αποτελεσματικά στην προστασία και διατήρηση της δημόσιας τάξης συνεισφέροντας έτσι στην ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος αφενός και αφετέρου να εφαρμόσει αντικειμενικής και δημοκρατικές διαδικασίες στους εσωτερικούς μηχανισμούς λειτουργίας της.

⁷ " Αστυνομικό προσωπικό είναι μόνο εκείνο το οποίο

- (i) είναι ένοπλο,στρατιωτικά οργανωμένο, υπάγεται σε στρατιωτική ιεραρχία και πειθαρχία και εκπαιδεύεται στις Σχολές και στα Κέντρα των Ε.Δ., ακριβώς επειδή φέρει οπλισμό (άρθρο 3 παρ.1,3,4)
- (ii) το οποίο θεωρείται ότι βρίσκεται σε διατεταγμένη υπηρεσία σε κάθε περίπτωση που καθίσταται αναγκαία η παρέμβασή του" (άρθρο 3 παρ.1γ και παρ. 2β). Τάχος Αναστάσιος - Σκουρής Βασίλειος, Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο. Τεύχος 3: Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης. Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 27 επόμ.

⁸ Βλ.Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, ό.π., σελ. 171 επόμ.

Ο ρόλος της αστυνομίας είναι πολυκοίκιλος και βαρυσήμαντος. Διώκτες του εγκλήματος, θεματοφύλακες των νόμων, προστάτες του πολίτη και των δικαιωμάτων του, υπεύθυνοι της εσωτερικής ασφάλειας και τάξης είναι ορισμένα από τα καθήκοντα στα οποία καλούνται ν'ανταπεξέλθουν. Ειδικότερα, οι υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ εκτείνονται σε τρεις κύκλους αποστολών που αφορούν την κατοχύρωση και διατήρηση της δημόσιας τάξης, την προστασία της δημόσιας και κρατικής ασφάλειας και την εξασφάλιση κατά κύριο λόγο της πολιτικής και επικουρικά της εθνικής άμυνας σε συνεργασία με τις Ένοπλες Δυνάμεις⁹. Συμπερασματικά, έργο των αστυνομικών αποτελεί η εγκαθίδρυση και η διαφύλαξη μιας εύρυθμης, ευνομούμενης και ασφαλούς πολιτείας, μέσω της άσκησης δημόσιας εξουσίας,της πρόληψης και καταστολής εγκληματικών πράξεων.

⁹ Άρθρο 1, ν.1481 / 1984 " Οργανισμός Υπουργείου Δημόσιας Τάξης " Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, ό.π., σελ.34-35.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Ο ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΚΑΙΟΥ

I. Φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων

Ιστορικά αλλά και αντικειμενικά τα ατομικά δικαιώματα είναι πανανθρώπινα δικαιώματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ένα σύμφυτο αγαθό, που γεννιέται με τη ζωή. Κατά την επικρατέστερη θεωρία η ικανότητα ατομικού δικαιώματος αρχίζει με τη γέννηση (το αργότερο) και δεν παύει πριν το θάνατο¹⁰. Επομένως, φορείς ατομικών δικαιωμάτων είναι όλοι οι άνθρωποι, με ορισμένες διακρίσεις ως προς την ικανότητα αυτοτελούς άσκησης αυτών (άλλοτε ευνοϊκές, άλλοτε δυσμενείς). Ο αστυνομικός αποτελεί και αυτός ως άτομο ένα υποκείμενο δικαίου και είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Τελεί όμως σε ειδική

κυριαρχική σχέση με το κράτος και υφίσταται γι' αυτό κάποιο περιορισμό, ως προς ορισμένα ατομικά δικαιώματα¹¹.

II. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων του

Δικαιολογητική βάση για τον περιορισμό ορισμένων συνταγματικών δικαιωμάτων, όταν το Σύνταγμα δεν το επιτρέπει ρητά, δεν είναι η ιδιότητα, ούτε το ειδικό status στο οποίο τα άτομα αυτά έχουν υπαχθεί, αλλά η φύση των καθηκόντων που αναλαμβάνουν.

¹⁰ Κατά τη γνώμη που επικρατεί στη θεωρία, ατομικά δικαιώματα έχει και το κυοφορούμενο (δηλαδή πριν τη γέννηση) κατά πλάσμα δικαίου υπό την προϋπόθεση ότι θα γεννηθεί ζωντανό.

¹¹ Γίνεται δεκτό, ότι προκειμένου περί ατόμων που τελούν σε "ειδική σχέση εξουσίασης" προς το κράτος και σε "ειδικό καθεστώς πειθαρχίας", όπως συμβαίνει με τους δημοσίους υπαλλήλους και κυρίως τους στρατιωτικούς, είναι καταρχήν θεμιτός ο γενικός για το μέλλον περιορισμός ορισμένων από τα συνταγματικά δικαιώματά τους, εφόσον η εκπλήρωση των υποχρώσεων που τους έχει ανατεθεί το επιβάλλει.

Ο περιορισμός λοιπόν των ατομικών δικαιωμάτων είναι επιτρεπτός σε ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων, η γενική ή η υπέρμετρη στέρηση όμως των δικαιωμάτων απαγορεύεται ρητά από το Σύνταγμα¹². Επομένως, αν και τα ατομικά δικαιώματα αναφέρονται στον άνθρωπο ως υποκείμενο δικαίου και ως φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, εντούτοις ο αστυνομικός υπόκειται σε κάποιο περιορισμό, ο οποίος είναι θεμιτός καθώς αποσκοπεί στη εξασφάλιση των δικαιωμάτων των άλλων ανθρώπων, στην εξυπηρέτηση του συλλογικού συμφέροντος. Δεδομένου ότι, ό,τι πράττει ή παραλείπει να πράξει ο αστυνομικός δεν αφορά το πρόσωπό του, αλλά τους πολίτες, στερείται ένα ποσοστό της ελευθερίας του για να μπορέσει να απολαύσει πληρέστερα την ελευθερία του το κοινωνικό σύνολο, ο λαός.

12 Άρθρο 25 Σ:

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του Κράτους Δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίσουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί, που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα, είτε από το νόμο, εφ' όσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.

2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία δικαιοσύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

I. Γενικά

Ο αστυνομικός ως υποκείμενο δικαίου απολαμβάνει τα προβλεπόμενα από το Σύνταγμα ατομικά δικαιώματα. Η διαφοροποίηση έναντι των άλλων πολιτών έγκειται στο γεγονός, ότι λόγω της ειδικής σχέσης εξουσίασης στην οποία υπόκεινται οι αστυνομικοί, τα δικαιώματά τους περιορίζονται¹³ από τις υποχρεώσεις που επιβάλλουν η υπηρεσία και η φύση των καθηκόντων τους. Κατωτέρω θα αναλυθούν τα επιμέρους δικαιώματα και κυρίως θα δικαιολογηθεί ο εκάστοτε περιορισμός.

II. Το δικαίωμα στη ζωή και τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα (άρθρο 5 παρ.2 και 7 παρ2 Συντ.)

Το Σύνταγμα προβλέπει την απόλυτη προστασία του δικαιώματος της ζωής (άρθρο 5 παρ.2 Συντ. "...όλοι βρίσκονται στην Ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής..."), αναγνωρίζοντας ότι το δικαίωμα αυτό είναι εγγενές στον άνθρωπο. Ομοίως στο άρθρο 7 παρ. 2 υπάρχει η γενική και ανεξίτηλη συνταγματική απαγόρευση των βασανιστηρίων.

Η σωματική και ψυχική ακεραιότητα του ανθρώπου είναι υπέρτατο αγαθό, φυσική και λογική προϋπόθεση άλλωστε όλων των άλλων δικαιωμάτων.

13 Προσοχή απαιτείται στη διάκριση των εννοιών " οριοθέτηση" του περιοχομένου του συνταγματικού δικαιώματος, " περιορισμός" και " κατάχρηση".

Οριοθέτηση (ή προσδιορισμός) των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι ο με διατάξεις δικαίου πραγματοποιούμενος καθορισμός του γενικού τους περιεχομένου. Περιορισμός του θεμελιώδους δικαιώματος είναι κάθε συρρίκνωση του γενικού του περιεχομένου. Κατάχρηση δικαιώματος είναι η νομότυπη πλην όμως υπερβολική και για τούτο μη ανεκτή από την έννομη τάξη άσκηση δικαιώματος. Δημητρόπουλος Ανδρέας, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου τόμος III, σελ.891 - 906.

Εντούτοις, η διακινδύνευση την οποία οι αστυνομικοί εξ' ορισμού αναλαμβάνουν, ως χειριστές της κρατικής βίας, συνεπάγεται τη σχετικοποίηση του σημαντικότερου ατομικού δικαιώματος, στο πεδίο του οποίου εμπίπτει αυτή καθ' αυτή η ύπαρξη του ανθρώπου¹⁴. Ο ρόλος των αστυνομικών είναι η εξασφάλιση της ισορροπίας της έννομης τάξης, η δίωξη και η πάταξη του εγκλήματος, η προστασία του πολίτη¹⁵. Ο αστυνομικός είναι υποχρεωμένος να προτάξει το γενικό συμφέρον έναντι του προσωπικού. Συνέπεια αυτής της ιεράρχησης είναι πολλές δυστυχώς φορές η θυσία της σωματικής ακεραιότητας, ένας ακρωτηριασμός, μια αναπηρία από εμπλοκή εν ώρα υπηρεσίας, ενώ σε μια πιο ακραία περίπτωση ακόμα και ο θάνατος.

III. Το δικαίωμα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και για σεβασμό της ανθρώπινης αξίας (άρθρα 5 παρ.1α και 2 παρ.1 Συντ.)

Στη συνταγματική προστασία των ανωτέρω άρθρων εμπίπτουν καταρχήν απαγορεύσεις και διαταγές, που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (άρθρο 7 παρ.2 Συντ.) ή συνιστούν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, όπως π.χ. ασκήσεις και δοκιμασίες υπέρμετρης σκληρότητας, στερήσεις τροφής και ύπνου, καψώνια, διαπομπεύσεις για αποκλίνουσες στάσεις κλπ. τις οποίες δε μπορεί να δικαιολογήσει καμία επίκληση των αναγκών στρατιωτικής οργάνωσης και πειθαρχίας στους κόλπους της Ελληνικής Αστυνομίας. Πολύ δε περισσότερο, αντίκεινται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας επιταγές, απαγορεύσεις και ενγένηι τρόποι

14 " Ο βαθμός διακινδύνευσης ζωής και υγείας, ο οποίος επιτρέπεται να απαιτηθεί από αυτούς, δεν είναι θεμιτό να υπερβαίνει ένα εύλογο κάθε φορά όριο, διότι το Σύνταγμα δεν επιβάλλει υποχρέωση αυτοθυσίας". Αλιβιζάτος Νικόλαος, Η Συνταγματική θέση των Ενόπλων Δυνάμεων, Τόμος Π, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1992μ σεκ, 149 επόμ.

15 Βέβαια το άρθρο 4 παρ.6 Συντ. υποχρεώνει κάθε Έλληνα πολίτη που φέρει όπλα να συντελεί στην άμυνα της πατρίδας σύμφωνα με τους ορισμούς του νόμου.

συμπεριφοράς που εισβάλλουν στην εκτός υπηρεσία ζωή των αστυνομικών ως ιδιωτών, η οποία καταρχήν δε σχετίζεται με την εκτέλεση των καθηκόντων τους¹⁶.

Ενδεικτική είναι στο σημείο αυτό η τομή, που χάραξε στη μομολογία του το ΣτΕ το 1988 αναφορικά με την προηγούμενη άδεια γάμου αστυνομικών¹⁷.

Ενώ παλαιότερα περιοριζόταν το δικαίωμα της σύναψης γάμου για τη συγκρότηση οικογένειας¹⁸, δηλαδή το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, καθώς οριζόταν ότι η σύναψη γάμου αστυνομικού με πρόσωπο αλλοδαπής υπηκοότητας προϋπέθετε έγκριση¹⁹, κρίθηκε από το ΣΕΕ ότι αυτή καθ'εαυτή η απαίτηση προηγούμενης άδειας είναι αντίθετη προς τα άρθρα 2παρ.1, 4παρ. 1,2, 5παρ.1,2, 9παρ.1, 21παρ.1 του Συντ και το άρθρο 12 της ΕΣΔΑ, προβάλλοντας ως αιτιολογία μεταξύ άλλων, ότι η έγγαμη κατάσταση του υπηρετούντος στα σώματα ασφαλείας ή στις ένοπλες δυνάμεις δεν μπορεί να επηρεάσει καθ'οποιοδήποτε τρόπο την εκπλήρωση των εκ της ιδιότητας του αυτής απορρεουσών υποχρεώσεων, ούτε να επιφέρει οποιαδήποτε διαφοροποίηση ως προς την έκταση και τον τρόπο εκπλήρωσης των υποχρεώσεων αυτών,σε σχέση με τους έγγαμους συναδέλφους του²⁰.

Ενώ λοιπόν η οικογενειακή ζωή και η ιδιωτική σφαίρα των αστυνομικών γενικότερα προστατεύεται (άρθρο 9 παρ.1 και 21 παρ. 1 Συντ.), εντούτοις από το ίδιο το κύρος των ίδιων ως κρατικών οργάνων και του σώματος στο οποίο ανήκουν πηγάζουν,περιορισμοί, υπό την έννοια ότι η συμπεριφορά τους πρέπει να αποτελεί πρότυπο ευπρέπειας και υπόδειγμα συμμόρφωσης προς την καθεστηκυία τάξη,ανεξάρτητα από το αν βρίσκονται σε υπηρεσία ή όχι. Έτσι για παράδειγμα αποτελεί ανάρμοστη συμπεριφορά η εξωυπηρεσιακή συμπεριφορά αστυφύλακα υπό το κράτος καταφανούς μέθης²¹.

16 Με άλλα λόγια, και για να θυμηθούμε μια άλλη καθιερωμένη διατύπωση της νομολογίας του ΣτΕ για την αρχή της ισότητας, " η ουσιώδης ανομοιότητα" των στρατιωτικών έναντι των κοινών πολιτών, η οποία θα δικαιολογούσε ενδεχομένως τη διαφορετική μεταχείρισή τους, είναι πρωτίστως συνάρτηση των υποχρεώσεων, που υπέχουν και όχι της ιδιότητάς τους καθ'εαυτής.
17 ΣτΕ (Ολομ.) 867/1988,σελ.194 - 196.

18 ΣτΕ (Ολομ.) 3634 / 1978, Το Σ 1979, Σελ.113.

ΣτΕ (Ολομ.) 395 / 1978, Το Σ 1978, σελ.176

19 Άρθρο 34 παρ.3, ν.1481 / 1984 και άρθρο 1 παρ.8, ν. 1590 / 1986.

20 Βλ.Αναλυτικότητα Αλιβιζάτος Νικόλαος, Η Συνταγματική θέση των Ενόπλων Δυνάμεων, τόμος, Π, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1992, σελ.155 επόμε.

21Διοικητ.Εφ.1301 / 1991.

Επίσης αποτελούν πειθαρχικό παράπτωμα²² που επισύρει ποινή επίπληξης η απρεπής εμφάνιση και παράσταση γενικά του αστυνομικού, η χρήση οινοπνευματωδών ποτών και ναρκωτικών, ο ακόλαστος βίος.

IV.Η προσωπική ελευθερία και ασφάλεια (άρθρο 5 παρ.2α, 3 Συντ.)

Το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας εξετάζεται σε ό,τι αφορά την ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση. Η υποχρεωτική ediaίτηση, οι συνεπεία μεταθέσεων, αποσπάσεων και ειδικών αποστολών αναγκαστικές μετακινήσεις και οι περιορισμοί στην ελεύθερη διακίνηση των αστυνομικών, ακόμη και εκτός του υπηρεσιακού ωραρίου επιβάλλονται από τις ανάγκες και το σκοπό της αστυνομίας και είναι για το λόγο αυτό θεμιτά²³. Ωστόσο είναι αναγκαία η θέσπιση κατάλληλων ρυθμίσεων για να αποτρέπονται οι αυθαιρεσίες.

V. Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των στοχασμών (άρθρο 14 παρ.1, Συντ.)

Το Σύνταγμα ορίζει ρητά πως " καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους²⁴". Η διάταξη αυτή ορίζεται καταρχήν χωρίς καμία άλλη επιφύλαξη.

Όμως το π.δ.96/1986 (άρθρα 3,33) ορίζει ότι συνιστά " πειθαρχικό παράπτωμα", δηλαδή απαγορεύεται "η παρά τας διατάξεις των κανονικών και των διαταγών της υπηρεσίας δημοσιογραφία ή δημοσίευση άρθρων δια του τύπου ή κατ'άλλο τρόπο". Ομοίως, το άρθρο 179 του π.δ.141 / 1991²⁵, ορίζει ότι απαγορεύονται στους αστυνομικούς, χωρίς άδεια του Αρχηγού δημοσιεύσεις, εφόσον γίνεται χρήση πληροφοριών, αντλούμενων από την υπηρεσία που αφορούν ή είναι δυνατό να επηρεάσουν το έργο της αστυνομίας.

22 Πρβλ.π.δ 22 " Πειθαρχικό Δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού " άρθρο 13 παρ.1,ΦΕΚ Αρ.Φύλλου:15, 18 Ιανουαρίου 1996

23 Αλιβιζάτος Κ. Νικόλαος, Η Συνταγματική θέση των Ενόπλων Δυνάμεων, τόμος Π, σελ.149 - 150.

24 Άρθρο 14 παρ.1 Συντ.

25 Π.Δ 141 / 1991: " Περί αρμοδιοτήτων οργάνων και υπηρεσιακών ενεργειών του προσωπικού του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και περί θεμάτων οργάνωσης υπηρεσιών".

Καθίσταται επομένως σαφές,ότι ο περιορισμός της ενεργητικής πλευράς πληροφόρησης των αστυνομικών, της ελευθερίας τους δηλαδή να εκφράζουν και να διαδίδουν γνώμη

δικαιολογείται²⁶ μέσα στα πλαίσια αφενός της εσωτερικής ασφάλειας και εχεμύθειας²⁷ και αφετέρου της υποχρέωσής τους για κομματική ουδετερότητα. Κατ'αντιδιαστολή, οι υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας και στις ένοπλες δυνάμεις δικαιούνται να εκφράζουν γραπτά τις απόψεις τους και να δημοσιεύουν κείμενα καθαρά επιστημονικά, πολιτιστικού ή λογοτεχνικού περιεχομένου.

VI. Το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας (άρθρο 13 παρ.1, 2 Συντ).

Κατά ρητή επιταγή του Συντάγματος, φορείς των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων είναι όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκευτικό πιστεύω, (καθώς το ελληνικό Σύνταγμα καθιερώνει την ανεξιθρησκεία²⁸), φύλο, καταγωγή ή την ειδική κυριαρχική σχέση στην οποία είναι ενταγμένοι, Έτσι, ο αποκλεισμός υποψήφιων μόνιμων στρατιωτικών, οι οποίοι ανήκουν σε θρησκευτικές αιρέσεις έχει κριθεί αντισυνταγματικός και αντίθετος προς το άρθρο 9 της ΕΣΔΑ, με το σκεπτικό ότι τα καθήκοντα του στρατιωτικού υπαλλήλου δεν περιλαμβάνονται σε εκείνα που κατ'εξάιρεση, σύμφωνα με την πάγια νομολογία, επιτρέπουν να θεσπιστεί ως προσόν ή κώλυμα η πίστη ή η αποχή από πίστη σε ορισμένη θρησκεία²⁹. Και αντίστροφα, ο εξαναγκασμός γενικότερα, να προβεί σε ενέργειες που προϋποθέτουν πίστη σε ορισμένη θρησκεία³⁰ - συνήθως την επικρατούσα - θα ήταν αντίθετος προς το Σύνταγμα, δεδομένου ότι τούτο δε συνδέεται ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα με την εκτέλεση των καθηκόντων τους³¹.

26 Πάντως, έχει κριθεί ότι αντίκειται στο άρθρο 14 παρ.1 και στο άρθρο 101 της ΕΣΔΑ, η διάταξη του κανονισμού πειθαρχίας της Ελληνικής Αεροπορίας, βάσει της οποίας απαγορεύεται στους στρατιωτικούς " να προβαίνουν σε δημόσιες δηλώσεις προς τον τύπο ή να δημοσιεύουν ο,τιδήποτε σ' αυτόν, χωρίς άδεια του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, εξαιρουμένων των δημοσιευμάτων στο στρατιωτικό τύπο (άρθρο 7 παρ.1 εδ.β.π.δ.178 / 1977)". Διότι το δικαίωμα ελεύθερης εκδήλωσης της σκέψης και της γνώμης, ως βασικό για την έννοια της δημοκρατίας, αφορά και όσους τελούν σε ειθελιμένη σχέση εξουσίας προς το Κράτος και συνεπώς και τους στρατιωτικούς υπαλλήλους. (ΣτΕ 1802 / 1986).

27 Η παράβαση της εχεμύθειας συνιστά " πειθαρχικό αδίκημα"(άρθρα 3,6 π.δ 96 / 1986 και 3,6 π.δ 538 / 1989).

28 Άρθρο 13 παρ.2 Συντ.

29 ΣτΕ 409 / 1977, ΤοΣ 1977,σελ.475.

30 Α.Π 653 / 1977, Ποιν.Χρ.,σελ.20

31 Αλιβιζάτος Κ.Νικόλαος, Η Συνταγματική θέση των Ενόπλων Δυνάμεων, ό.π.,σελ.158-159.

VII. Το δικαίωμα της ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας (άρθρο 5 παρ.1,Συντ.)

Το Σύνταγμα καθιερώνει την ατομική οικονομική ελευθερία ως έκφραση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Εντούτοις, το δικαίωμα αυτό περιορίζεται εμφανώς ως προς τους αστυνομικούς, καθώς συνιστούν " πειθαρχικά παραπτώματα"δηλαδή απαγορεύονται" η άσκηση άλλου επαγγέλματος και η κατ'επάγγελμα άσκηση εμπορίας ή τέχνης"³². Στο βαθμό που είναι οριοθετημένοι και δικαιολογημένοι από τις ανάγκες της αστυνομικής υπηρεσίας, οι εν λόγω περιορισμοί είναι συνταγματικά ανεκτοί. Κατ'εξάιρεση, επιτρέπεται στους "

στρατιωτικούς" της ΕΛ.ΑΣ, κατ'αναλογία προς τους στρατιωτικούς των Ενόπλων Δυνάμεων η άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος, μετά από σχετική έγγραφη³³.

VIII. Το δικαίωμα του αναφέρεσθαι και της δικαστικής προστασίας (άρθρα 10 - 20,Συντ.)

Το δικαίωμα της αναφοράς³⁴ των αστυνομικών υπόκειται σε τριπλό περιορισμό: καταρχήν,δεν παρέχεται σε αυτούς το ένδικο βοήθημα της προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ βάσει ειδικού νόμου³⁵. Επιπλέον, ειδικά για υπηρεσιακά θέματα, η άσκηση του δικαιώματος υπόκειται στον περιορισμό της ιεραρχίας, και η υποβολή παραπόνων καθ' υπέρβαση της συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα³⁶.

Τρίτον, το δικαίωμα της αναφοράς των ατόμων που τελούν σε ειδική κυριαρχική σχέση³⁷, όπως εν προκειμένω οι αστυνομικοί,περιορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ.3 του Συντάγματος, καθώς απαγορεύεται απολύτως σε αυτούς η υποβολή αναφοράς, που το περιεχόμενό της αποτελεί εκδήλωση υπέρ πολιτικών κομμάτων και η οποία δεν εμπίπτει στην προστασία του άρθρου 10 του Συντάγματος.

Τέλος, το " αστυνομικό προσωπικό " της ΕΛ.ΑΣ απολαμβάνει ιδιαίτερη δικαστική προστασία.Πρόκειται για ειδική δωσιδικία.Συγκεκριμένα, τα ποινικά αδικήματα, που διαπράττουν εκδικάζονται από τα " κοινά ποινικά δικαστήρια",σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΠΔ. Οι αξιωματικοί όμως της ΕΛ.ΑΣ έχουν της " ειδική δωσιδικία ", που προβλέπουν τα άρθρα 111 και 112 ΚΠΔ. Η διάταξη αυτή αφορά μόνο τους αξιωματικούς.

32 Άρθρα 3,7 π.δ.96 / 1986 και άρθρο 5 π.δ. 538/1989

33 Άρθρο 25 παρ.4,ΓΚΥΣ.

34 Βλ.Α.Π.1109/1985 (τμ.ΣΤ') ΤοΣ 1986,σελ.476 επ.Βενιζέλος Ευάγγελος - Χρυσόγονος Κώστας, Πρακτικά θέματα Συνταγματικού Δικαίου και Συνταγματικών Ελευθεριών, Εκδόσεις Αθήνα - Κομοτηνή 1993, σελ.138 - 141.

35 Άρθρο 103 παρ.4 Συντ. και άρθρα 41 - 43 π.δ. 18 / 1989.

36 Άρθρο 1 παρ.4 εδ. β',3,31 και 22 παρ.3 96 / 1986.

37 Για το συγκεκριμένο θέμα βλ.Αναλυτικότερα Μπεσίλα - Μακρίδη Ελισάβετ, Το δικαίωμα της αναφοράς στις Αρχές και ο Συνήγορος του Πολίτη, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2002,σελ.102 επόμε.

IX. Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι (άρθρα 11,Συντ.)

Ένα σπουδαίο δικαίωμα συλλογικής δράσης συνιστά το δικαίωμα της συνάθροισης,που μνημονεύεται στο άρθρο 11 του Συντάγματος³⁸. Το άρθρο αυτό κατ'αρχήν δεν καθιερώνει κανέναν περιορισμό ως προς την άσκηση του δικαιώματος. Περιορισμοί δεν μπορούν να επιβληθούν ούτε με διάταξη νόμου,δεδομένου ότι κατά το γράμμα της διάταξης (άρθρο 11 παρ.1 Σ),το δικαίωμα της συνάθροισης δεν κατοχυρώνεται υπό την επιφύλαξη νόμου.

Εντούτοις³⁹, η άσκηση του δικαιώματος περιορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ.3 του Συντάγματος κατά την οποία: " Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος στους δικαστικούς λειτουργούς και σε όσους υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,στους υπαλλήλους του Δημοσίου, Ο.Τ.Α ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημοσίων υπηρεσιών ή επιχειρήσεων Ο.Τ.Α ή άλλων, η διοίκηση των οποίων ορίζεται άμεσα από το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχο".

Προκύπτει σαφώς από τη διατύπωση της διάταξης ή διάκριση μεταξύ των δύο κατηγοριών των φορέων του δικαιώματος. Συγκεκριμένα, η απαγόρευση του δευτέρου εδαφίου περιορίζεται μόνο κατά την άσκηση των καθηκόντων των δημοσίων υπαλλήλων και των λοιπών μνημονευόμενων⁴⁰.

38 Άρθρο 11 Συντ.:

1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα.

2. Μόνο στις δημόσιες υπέθριες συναθροίσεις μπορεί να παρίσταται η αστυνομία. Οι υπαίθριες συναθροίσεις μπορούν να απαγορευτούν με αιτιολογημένη απόφαση της αστυνομικής αρχής, γενικά, αν εξαιτίας τους...όπως νόμος ορίζει.

39 Βλ.Αναλυτικά Τσίρης Παναγιώτης, Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης. Συμβολή του άρθρου 11 του Συντ.,Αθήνα 1988, σελ.112 - 114.

40 Αντίθετη άποψη υιοθετεί το ΣτΕ στην απόφαση 3138/1991. Παπαϊωάννου Ζωή,Εφαρμογές Δημοσιούπαλληλικού Δικαίου με βάση τη Νομολογία, σελ.43 -45.

Άρα, εκτός των καθηκόντων τους, τα πρόσωπα αυτά δεν μπορούν να υποστούν ειδικούς περιορισμούς. Απεναντίας, ανελαστικό παραμένει το καθεστώς και μετά την αναθεώρηση, όσον αφορά τους δημόσιους λειτουργούς.(εδ.α'). Γι' αυτούς, η απαγόρευση είναι απόλυτη και εκτείνεται και πέρα από τα όρια των επαγγελματικών τους καθηκόντων. Κατά συνέπεια, απαγορεύεται μεταξύ άλλων στους ανθρώπους αυτούς, η διοργάνωση και διεύθυνση κομματικής συνάθροισης, δεδομένου ότι οι πράξεις αυτές έχουν το χαρακτήρα είτε εκδήλωσης υπέρ πολιτικών κομμάτων, είτε ενεργού δράσης υπέρ αυτών⁴¹.

Χ. Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το συνδικαλιστικό δικαίωμα (άρθρα 12 παρ. 1 και 23 παρ.1 Συντ.)

Το Σύνταγμα έμμεσα αναγνωρίζει το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι του αστυνομικού προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ στο άρθρο 12 παρ. 1 Συντ, με το να μη θέτει περιορισμούς στην άσκηση του. Επομένως, οι αστυνομικοί δύνανται να απολαμβάνουν το προαναφερθέν δικαίωμα, χωρίς να απαιτείται προηγούμενη άδεια της υπηρεσίας⁴².

Άλλωστε , η ΕΣΔΑ, της οποίας η τυπική ισχύς στη χώρα μας είναι αυξημένη⁴³ ρητά αναγνωρίζει την άσκηση του συνδικαλιστικού δικαιώματος και στα μέλη της Αστυνομίας. Οι σχετικοί περιορισμοί δικαιολογούνται ως μέτρα, που αφορούν την " εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας και της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων"⁴⁴.(άρθρο 11).Οι περιορισμοί αυτοί προσαρμόζονται ακριβώς στην αποστολή της ΕΛ.ΑΣ και συνεπώς συνάδουν απόλυτα με το συνδικαλισμό των οργάνων της.

41 Αντίθετα, επιτρέπονται η διοργάνωση, η διεύθυνση και η συμμετοχή σε συνάθροιση μη πολιτικού περιεχομένου, καθώς και η απλή συμμετοχή σε πολιτική συνάθροιση υπό την αυτονόητη προϋπόθεση,ότι δεν παραμελούνται οι υπηρεσιακές υποχρεώσεις των προσώπων αυτών.

42 Σχόλιο Ευάγγελου Βενιζέλου στο άρθρο 12: " Με την αναθεώρηση καταργείται η παράγραφος 4,που έθετε περιορισμούς στο δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων των Ο.Τ.Α ή άλλων Ν.Π.Δ.Δ ή δημοσίων επιχειρήσεων να συνεταιρίζονται. Η κατάργηση αυτή ολοκληρώνει στο επίπεδο του Συντάγματος,τα μέτρα που έχουν ληφθεί με την 151 ΔΣΕ, που κυρώθηκε με το ν. 2405 / 1996. Για το αντίστοιχο δικαίωμα των αστυνομικών υπαλλήλων, πρέπει εδώ να σημειωθεί το άρθρο 1 του ν.2265 / 1994. Τα σχετικά δικαιώματα των δημοσίων υπαλλήλων είχαν ήδη διευρυνθεί με το άρθρο 46 του ισχύοντος Υπαλληλικού Κώδικα (ν.2683 / 1999)" εφηρ. ΤΑ ΝΕΑ, Δευτέρα 30 Απριλίου 2001.

43 Άρθρο 28 παρ.1 Συντ.

44 Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, ό.π.,189 επόμ.

Με άλλα λόγια, ο συνδικαλισμός των αστυνομικών οργάνων επιτρέπεται⁴⁵,και οι περιορισμοί είναι θεμιτοί στο μέτρο που δε θεσπίζονται καταχρηστικά, δεν αναιρούν, δηλαδή, στην ουσία, το συνδικαλιστικό δικαίωμα.

Το Ελληνικό Σύνταγμα διασφαλίζει στο άρθρο 23 το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας, ορίζοντας ότι το Κράτος υποχρεούται να προστατεύει τη συνδικαλιστική ελευθερία και την ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών με αυτή δικαιωμάτων όλων των Ελλήνων πολιτών, επομένως και των αστυνομικών⁴⁶.

Εν Κατακλείδι, οι αστυνομικοί δικαιούνται να συνέρχονται και να μετέχουν ελεύθερα σε συλλόγους, σωματεία κλπ. μη κερδοσκοπικά (λ.χ.επιστημονικά, εκπολιτιστικά, αθλητικά),καθώς επίσης να ιδρύουν δικά τους επαγγελματικά σωματεία και να μετέχουν σε αυτά⁴⁷.Απαγορεύεται όμως, ενόψει της αποστολής και της φύσης της ΕΛ.ΑΣ και της " στρατιωτικής" ιδιότητας των οργάνων της, στα επαγγελματικά σωματεία του αστυνομικού προσωπικού η προσχώρηση ή η συνένωση με άλλα επαγγελματικά σωματεία δημόσιων πολιτικών υπαλλήλων ή ιδιωτών.

XI. Το δικαίωμα της απεργίας (άρθρο 23 Συντ.)

Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.2 εδ.β΄ του Συντάγματος, απαγορεύεται η απεργία με οποιαδήποτε μορφή στους δικαστικούς λειτουργούς και σε αυτούς που υπηρετούν στα σώματα ασφαλείας. Αντιλαμβάνεται κανείς πως δεν πρόκειται για απλό περιορισμό του δικαιώματος της απεργίας προς το αστυνομικό προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ, αλλά για ουσιαστική αποστέρησή του. Εξ΄ άλλου ο ν. 1481 / 1984 διευκρινίζει ότι η ΕΛ.ΑΣ "είναι Σώμα Ασφαλείας για το οποίο ισχύει και η διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του Συντάγματος".

45 Η υπ' αριθμόν 87 ΔΣ " Περὶ συνδικαλιστικής ελευθερίας", που κυρώθηκε με το ν.δ 4204 / 1961, ρητά προβλέπει το συνδικαλιστικό δικαίωμα και για τα πρόσωπα, που ανήκουν στην Αστυνομία, αφήνοντας την έκταση της εφαρμογής (δηλ. της θέσπισης των περιορισμών) στην εσωτερική νομοθεσία (άρθρο 9). Το συνδικαλιστικό δικαίωμα αναγνωρίζει στην Αστυνομία και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (ΕΚΧ) (άρθρο 5) του οποίου η τυπική ισχύς είναι επίσης υπέρ-νομοθετική, που κυρώθηκε με το ν.1481 / 1984.
46 Πολ.Πρωτ.Δράμας 142 / 1988, Ελλην. Δικ.1990, σελ 1084: Συνδικαλιστικό Σωματείο αστυνομικών Δράμας.
47 Α.Π (Τμ.Α) 700 / 1983, ΕΕΝ 1984, σελ.207: Οικοδομικός συνεταιρισμός μονίμων αξιωματικών Ελληνικού Στρατού. (ΟΣΜΑΕΣ).

Επίσης, το π.δ 96 / 1986 ονομάζεται ρητά τη συμμετοχή σε απεργία πειθαρχικό παράπτωμα, ενώ και το άρθρο 247 ΠΚ ποινικοποιεί την απεργία για το " αστυνομικό προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ⁴⁸. Ο λόγος της διαφοροποίησης συνίσταται στη αιτία για την οποία απαγορεύεται η απεργία στις Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας. Συγκεκριμένα, η απεργία απαγορεύεται μόνο εφόσον μπορεί να καταλήξει σε στάση κατά του νόμιμου Κράτους και σε κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, γι' αυτό και αφορά μόνο όσους από τους υπηρετούντες στις Ε.Δ. ή στα Σώματα Ασφαλείας φέρουν ή μπορούν να φέρουν όπλα⁴⁹.

48 Το " πολιτικό προσωπικό" της ΕΛ.ΑΣ απολαμβάνει το δικαίωμα της απεργίας υπό τους όρους που προβλέπει το Σύντ. (άρθρο 23 παρ.1 και παρ. 2 εδ. γ',δ'), ο εκτελεστικός νόμος (άρθρο 30 ν.1264 / 1982 και το π.δ 96 / 1986 (άρθρο 29) για τους πολιτικούς δημόσιους υπαλλήλους.
49 Βλ.Αναλυτικότερα για το θέμα Θ. Γαροφαλλίδης, Το δικαίωμα της απεργίας των δημοσίων υπαλλήλων, σελ.178 επόμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ

I. Η υποχρέωση της πολιτικής ουδετερότητας⁵⁰

Το " αστυνομικό προσωπικό" υφίσταται ευρύτερο περιορισμό των πολιτικών δικαιωμάτων από εκείνο των πολιτικών υπαλλήλων. Οι συνταγματικές διατάξεις αφορούν μεταξύ άλλων μη εκλογιμότητες και κωλύματα.

Ειδικότερα, περιορίζεται η καθόλου συμμετοχή στην " πολιτική " ζωή της χώρας, καθώς ορίζεται ότι: " Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος.... σε όσους υπηρετούν ... στα Σώματα Ασφαλείας....."⁵¹. Η απαγόρευση των εν λόγω εκδηλώσεων συνιστά περιορισμό του δικαιώματος του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι. (άρθρα 11 και 12 Συντάγματος).Περαιτέρω,περιορίζεται το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, διότι: "υπηρετούντεςκαι στα Σώματα Ασφαλείας.....δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν βουλευτές, αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξη τους ως υποψηφίων⁵².Η παραίτηση συντελείται με μόνη τη γραπτή υποβολή της.

Τέλος ορίζεται ότι: " Αποκλείεται η επάνοδος στην ενεργό υπηρεσία των στρατιωτικών που παραιτούνται"⁵³.

I. Η υποχρέωση της νομιμοφροσύνης

Τα όργανα της ΕΛ.ΑΣ ως δημόσιοι υπάλληλοι είναι " ειδικοί πολίτες"⁵⁴ και ως τέτοιοι υπέχουν την υποχρέωση της "ειδικής νομιμοφροσύνης",παράλληλα με την υποχρέωση της γενικής νομιμοφροσύνης όλων των πολιτών.

50 Βλ.αναλυτικά: Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, ό.π.,σελ.179 επόμ.

51 Άρθρο 29 παρ.3 Συντ.,άρθρα 3,4 π.δ.96/1986 και άρθρο 4 π.δ.583/1989.

Βλ. αναλυτικά ΝΕΔΑ Αθ. Κανελλόπουλου, Η κομματική δραστηριότητα των Δημοσίων Υπαλλήλων

52 Άρθρο 56 παρ.1 εδ.α'και β' Συντ.

53 Άρθρο 56 παρ.1 εδ.γ' Συντ.

54 Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης,ό.π., σελ.175.

Το Σύνταγμα ορίζει σε σχετική διάταξη⁵⁵ ότι " οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην πατρίδα". Λαμβανομένου υπόψη ότι ο σεβασμός στο Σύνταγμα και τους νόμους⁵⁶ αποτελεί θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων, κατά μείζονα λόγω τα όργανα της ΕΛ.ΑΣ οφείλουν να τηρούν την ισχύουσα συνταγματική τάξη, διότι αποτελούν το ιδιαίτερο ένοπλο Σώμα, στο οποίο το Κράτος έχει εμπιστευθεί την ασφάλεια της κοινωνικής συμβίωσης. Εξάλλου συνιστά " πειθαρχικό παράπτωμα" η έλλειψη πίστης, σεβασμού και αφοσίωσης στο Σύνταγμα, τους νόμους και το Δημοκρατικό Πολίτευμα και η κάθε ενέργεια που στρέφεται άμεσα ή έμμεσα στην υπονόμηση της έννομης τάξης⁵⁷.

Τα όρια της νομιμοφροσύνης θέτει αυτό το ίδιο το Σύνταγμα.

III. Η υποχρέωση της υπακοής

Σύμφωνα με το ν. 1481/1984 (άρθρο 3 παρ 1 εδ. β',γ'), η Ελληνική Αστυνομία είναι στρατιωτικά οργανωμένη και οι αστυνομικοί είναι δημόσιοι στρατιωτικοί

υπάλληλοι⁵⁸. Από τη φύση της ΕΛ.ΑΣ ως " ιδιαίτερου ένοπλου Σώματος" απορρέει η υποχρέωση " στρατιωτικής ιεραρχίας" και κατ'επέκταση η υποχρέωση της υπακοής. Οι σχετικές διατάξεις του ν.1481/1984 έχουν εξειδικευθεί με το π.δ. 96/1986 κατά το οποίο: " Με τον όρο πειθαρχία νοείται η ενσυνείδητη, πρόθυμη και χωρίς αντιλογία υπακοή.....ως και η άμεση εκτέλεση των διαταγών.....Η απείθεια σε διαταγή...τιμωρείται ως πειθαρχικό παράπτωμα και ο κατώτερος δεν δικαιούται να τύχει ακρόασης και να υποβάλλει τα παράπονά του αν προηγουμένως δεν υπακούσει"⁵⁹.

Ωστόσο, η υποχρέωση της υπακοής εμπίπτει σε συνταγματικά και νομοθετικά όρια. Συγκεκριμένα ρητές διατάξεις ορίζουν ότι ως πειθαρχία νοείται επίσης ο σεβασμός και η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, που προβλέπονται από το Σύνταγμα και

55 Άρθρο 103 παρ 1α Συντ.

56 Άρθρο 120 παρ 2 Συντ.

57 Άρθρο 3,1 και 2 π.δ 96/1986

58 Όμοια ορίζει η απόφαση 2649/1987 της Ολομέλειας του ΣτΕ.

59 Άρθρα 1 παρ.1ά,παρ 4β' και 3,15 π.δ 96/1986.

τους νόμους⁶⁰,ότι απείθεια στοιχειοθετείται μόνο εφόσον παραβιάζεται νόμιμα επιβαλλομένη διαταγή⁶¹ που απορρέει από τους νόμους, τους Κανονισμούς και τις διαταγές της υπηρεσίας⁶² και επιβάλλουν εν γένει την πίστη, το σεβασμό και την αφοσίωση στο Σύνταγμα, τους νόμους και το Δημοκρατικό Πολίτευμα, απαγορεύοντας κάθε ενέργεια, που υπονομεύει άμεσα ή έμμεσα την έννομη τάξη⁶³.

Καταλήγοντας, εύλογα οδηγείται κανείς στη διατύπωση πως η υπακοή του αστυνομικού προσωπικού δεν είναι απόλυτη και απεριόριστη, αλλά οριοθετείται από τα συνταγματικά θεμέλια της έννομης τάξης και τις νομοθετικές διατάξεις που τα εξειδικεύουν.

60 Άρθρο 1 παρ.1 π.δ. 96/1986
61 Άρθρα 1 παρ.3,3,15 π.δ. 96/1986.
62 Άρθρα 3,40,41 π.δ. 96/1986.
63 Άρθρα 1,2,3 π.δ. 96/1986.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

I. Έννοια και αναγκαιότητα εφαρμογής της αρχής

Η αρχή της αναλογικότητας λειτουργεί ως βασικό όριο στη δράση της Ελληνικής Αστυνομίας, η οποία αποτελεί τον πλέον αντιπροσωπευτικό φορέα άσκησης αστυνομικής εξουσίας. Πρόκειται για την αρχή που διαμορφώνει το κατάλληλο υπόβαθρο της αστυνόμευσης και θέτει ποιοτικούς και ποσοτικούς περιορισμούς στη χρήση των αστυνομικών μέτρων που λαμβάνονται για την πραγμάτωση αυτής.

Η αστυνομική εξουσία δεν μπορεί να ασκείται απεριόριστα.

Η δημόσια τάξη συνιστά υπό πολίτευμα δημοκρατίας, επαλήθευση της αρχής της νομιμότητας και επιζητείται για να υλοποιηθούν οι σκοποί του Συντάγματος και των νόμων που συνάδουν με αυτό.

«Τα υλικά αστυνομικά μέτρα είναι νόμιμα και όχι παράνομα - αποτελούντα δηλαδή αυθαίρετες εκδηλώσεις βίας – οσάκις λαμβάνονται μόνον όταν, όπως και όσα ορίζει ο νόμος»⁶⁴

Η χρήση υλικής αστυνομικής βίας πρέπει να διέπεται από τις αρχές της αναλογικότητας και της επιείκειας και δεν αρκεί απλώς να προβλέπεται νομοθετικά.

Η ενσυνείδητη εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας κατά την εκτέλεση των αστυνομικών καθηκόντων κρίνεται ως επιτακτικά αναγκαία για τους παρακάτω κυρίως λόγους:

Πρώτον, διότι η άσκηση αστυνομικής εξουσίας είτε είναι προληπτική, είτε είναι κατασταλτική συνιστά τον πλέον επαχθή και επώδυνο τρόπο κρατικής επέμβασης.

Δεύτερον, επειδή η αστυνομική αρμοδιότητα ασκείται κατά κανόνα όχι ως δέσμια αρμοδιότητα αλλά κατά διακριτική ευχέρεια.

Τρίτον επειδή η αρχή της νομιμότητας σχετικοποιείται απέναντι στα αστυνομικά όργανα, αφού αυτά για την αντιμετώπιση του κινδύνου, της ανάγκης και του επείγοντος έχουν το δικαίωμα να αποκλίνουν από τη νομιμότητα. Πρόκειται για την προσωρινή κάμψη της νομιμότητας υπέρ της αρχής της σκοπιμότητας.

II. Είδη αστυνομικής βίας

Η λήψη αστυνομικών υλικών μέτρων αποκαλύπτει το «σκληρό πυρήνα» του δικαίου, τον καταναγκασμό⁶⁵

Η βία μπορεί να ασκηθεί είτε ως σωματική είτε ως ψυχολογική.

Σωματική βία συνιστά η περιαγωγή άλλου σε κατάσταση αναισθησίας, ή ανικανότητας για αντίσταση με υπνωτικά ή άλλα ανάλογα μέσα. Η σωματική βία κατά το άρθρο 13 παρ. δ Π.Κ. μπορεί να ασκείται όχι μόνο άμεσα κατά του προσώπου αλλά και έμμεσα οσάν κατευθύνεται κατά οργάνων που υποβοηθούν την λειτουργία του σώματος. Μπορεί ακόμα ναπραγματωθεί και με παράλειψη (μη παροχή τροφής ή ύδατος) που έχει ως συνέπεια τον εξαναγκασμό του προσώπου. Η σωματική βία μπορεί να είναι απόλυτη ή εξαναγκάζουσα. Στον τελευταίο αυτό όρο υπάγεται τόσο η ψυχοσωματική όσο και καθαρά ψυχολογική βία.

Η σωματική βία μπορεί να ασκηθεί ως ανόργανη π.χ. διάλυση δημόσιας συνάθροδλισης από όργανα της ΕΛ. ΑΣ με βίαιη απώθηση του πλήθους⁶⁶. Είτε ως ενόργανη δηλαδή με τη χρήση μηχανικών μέσων π.χ. η βίαιη διάλυση παράνομης

⁶⁴ Τάχος Α. Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης σελ. 107-109

⁶⁵ Μάνεση Α. Συνταγματικό Δίκαιο Ι 1980 σελ. 25

⁶⁶ Άρθρα 11 παρ. 2 Σ και 7 Ν.Δ. 794/1971 «Περί δημοσίων συναθροίσεων»

δημόσιας συνάθροισης με χρήση δακρυγόνων αερίων. Η ενόργανη βία αποτελεί τη βαρύτερη μορφή βίας.⁶⁷

III. Συνταγματική και νομοθετική θεμελίωση της αρχής

Τα μέσα άσκησης αστυνομικής εξουσίας πρέπει να είναι τα προβλεπόμενα από το δίκαιο κατ' εφαρμογή της αρχής της νομιμότητας. Η άσκηση τους είναι σύνοψη όταν ασκούνται κατ' εξαίρεση ένεκα των συγκεκριμένων κάθε φορά γεγονότων.

Η αρχή της αναλογικότητας αναγνωρίσθηκε στην Ελλάδα ρητά από τη νομολογία του ΣτΕ από το 1985 ενώ υπονοείται και σε παλαιότερες αποφάσεις. Κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986/2001.

Η ισχύς της αρχής της αναλογικότητας θεμελιώνεται και σε ειδικές διατάξεις της αστυνομικής νομοθεσίας.

Το Π.Δ. 538/1989 ορίζει, χαρακτηριστικά, ότι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οι Αστυνομικοί χρησιμοποιούν τα κατά το δυνατόν ηπιότερα μέσα.

Το Π.Δ. 141/1991 εξειδικεύει με αρκετές διατάξεις του το περιεχόμενο της αρχής της αναλογικότητας διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό την εφαρμογή της από τα αρμόδια όργανα.

Ο Ν. 2928/2001 για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, αναφέρεται ρητά στην αρχή της αναλογικότητας. Την αρχή της αναλογικότητας δέχθηκε το ΣτΕ με την απόφαση 343/1943. Κατά τη νομολογία, λοιπόν, που έκτοτε τηρεί σταθερή στάση τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν περιορίζονται από τα αστυνομικά όργανα περισσότερο από όσο είναι αναγκαίο.⁶⁸

IV. Άσκηση αστυνόμευσης από ΝΠΙΔ ή ιδιώτες

Η άσκηση αστυνόμευσης εντάσσεται μεν στον κατά παράδοση πυρήνα των κυριαρχικών αρμοδιοτήτων του κράτους «ως άρρηκτα συνυφασμένη με την κυρίαρχη εξουσία του κράτους»⁶⁹ αλλά ορισμένες φορές μπορεί να ασκείται από ΝΠΙΔ του Δημοσίου τομέα ή ακόμη και από ιδιώτες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, στις οποίες κατ' εξαίρεση και υπό όρους έχει παραχωρηθεί άσκηση αστυνομικής εξουσίας⁷⁰.

Για το λόγο αυτό η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας πρέπει να ισχύει έναντι όλων των φορέων άσκησης αστυνομικής εξουσίας, ανεξάρτητα από τη μορφή οργάνωσής τους και το γεγονός ότι η δράση τους διέπεται από τις αρχές του

⁶⁷ Βλ. αναλυτικά Παπαϊωάννου Ζ. «Αστυνομία και λοιποί φορείς άσκησης αστυνόμευσης» βασική νομοθεσία, τόμος Α' σελ. 699

⁶⁸ ΣτΕ 343/1943 «Τα αστυνομικά όργανα δεν μπορούν να ασκήσουν βίαια μέτρα κατά των πολιτών, παρά μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο όπου ο νόμος επιτρέπει ή η αντίσταση κακοποιού ή άλλος κίνδυνος καθιστούν ταύτα απολύτως αναγκαία:

⁶⁹ βλ. Μαρίας Κ. Συνταγματικό Δίκαιο Ι, εκδόσεις Σάκκουλα 2000 σελ. 72 επ.

⁷⁰ Τάχος Α. Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης σελ. 46 παρ. 111

ιδιωτικού δικαίου. Πρόκειται για ένα δικαϊκό αίτημα που διασφαλίζεται με την εφαρμογή του λειτουργικού κριτηρίου⁷¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7°

ΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΩΣ ΟΡΙΟ - ΦΡΑΓΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ.

I. Το δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξίας 2 παρ.1Σ

Το αρ.2 παρ.1Σ καθιερώνει ως πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου.

Συναφής διάταξη είναι του αρ.7 παρ.2 που απαγορεύει την προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Η αρχή της αξίας του ανθρώπου επιβεβαιώνει ότι τα συνταγματικά δικαιώματα αυτά κατά βάση δεν αποτελούν εργαλεία, μέσα για την επίτευξη των σκοπών του κράτους αλλά αντίθετα αυτοσκοπούς.

Η κρατική εξουσία και κατ'έπекταση η αστυνομική εξουσία οφείλει να σέβεται την ανθρώπινη αξία και να μην υποβιβάζει το τον κάθε συγκεκριμένο άνθρωπο σε αντικείμενο σε απλό μέσο για την εξυπηρέτηση οποιουδήποτε σκοπών.

⁷¹ Παπαϊωάννου Ζ. Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας, Σάκκουλας 2003 σελ. 24

II. Το δικαίωμα στη ζωή και τη σωματική και ψυχική 7 παρ.2Σ.

Στο άρθρο 7 κατοχυρώνονται κάποιες πρόσθετες εγγυήσεις της προσωπικής ασφάλειας ιδιαίτερα στο 7 παρ.2 η προστασία της προσωπικής ασφάλειας συμπληρώνεται με την απαγόρευση των βασανιστηρίων. Βασανιστήρια είναι οι σωματικές κακώσεις που ενεργούνται με πράξεις ή παραλείψεις επίσημα ή ανεπίσημα από όργανα της εξουσίας. Αποσκοπούν σε είτε στην τιμωρία μιας συμπεριφοράς αξιόποινης ή αντιπειθαρχικής ή απλώς αποδοκιμαζόμενη είτε στην αποκάλυψη η διαπίστωση της χρησιμοποιούνται δηλαδή για ανακριτικούς σκοπούς ή για την απόσπαση οποιασδήποτε δήλωσης εκ μέρους του βασανιζομένου. (το αρ.7 παρ.2 καθιστά τα βασανιστήρια αυτοτελής απαγορευμένες πράξεις δεσμεύοντας τα όργανα όλων των κρατικών λειτουργιών. Έτσι κατά πρώτο λόγο ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να θεσπίσει τα βασανιστήρια ούτε ποινές, ούτε ανακριτικές μεθόδους, ούτε σαν σωφρονιστικά μέτρα κατά δεύτερο λόγο ο δικαστής δεν μπορεί να επιβάλλει τέτοιες ποινές έστω και αν προβλέπονται από νόμο που στην πραγματικότητα οφείλει να μην τον εφαρμόσει ως αντισυνταγματικό. Τέλος τα διοικητικά και εκτελεστικά όργανα εν γένει, άρα και τα αστυνομικά οφείλουν να μην ενεργούν τέτοιες πράξεις έστω και αν διατάσσονται από ιεραρχικό προϊστάμενες αρχές διότι οι ρητές απαγορ. διατάξεις του αρ.7 παρ.2 των διατάξεων των κοινών νόμων.

Η απαγόρευση των βασανιστηρίων εκτός από το Σύνταγμα κατοχυρώνεται και στην Ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο αρ.3. Το ισχύον Σύνταγμα πάντως δεν απαγορεύει μόνο τα βασανιστήρια αλλά και κάθε είδους σωματική κάκωση και κάθε βλάβη της υγείας ή άσκηση ψυχολογικής απλής βίας και γενικότερα οποιαδήποτε άλλη προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας.

III: Το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας (5 παρ.3Σ.αρ.6Σ)

Στην παρ.3 του αρ.5Σ. καθιερώνεται η προσωπική ελευθερία *stricto sensu* δηλαδή η φυσική, σωματική ελευθερία ενέργειας και κίνησης στον χώρο υπό την γενική επιφύλαξη νόμου, φορείς του δικαιώματος αυτού είναι όλο τα φυσικά αποδεκτής είναι η κρατική εξουσία η οποία υπόκεινται σε περιορισμούς.

Η επιβολή της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας συγκεκριμένου ατόμου οφείλει να βρίσκει έρεισμα σε διάταξη ουσιαστικού νόμου και διατάσσεται από δικαστική αρχή. Το ισχύον Σύνταγμα 5 παρ.3 ορίζει ότι η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη και προστατεύεται από επεμβάσεις και προσβολές των οργάνων της κρατικής εξουσίας και όχι από προσβολές ιδιωτών. Όταν αναφερόμαστε στους περιορισμούς των επεμβάσεων εννοούμε τους αυθαίρετους περιορισμούς και όχι όλους.

Επειδή συμβαίνει αρκετά συχνά να γίνεται σύγχυση ανάμεσα στην προσωπική ελευθερία και στην προσωπική ασφάλεια με την έκφραση " κανείς δεν διώκεται, συλλαμβάνεται.....φυλακίζεται" αναφερόμαστε στην προσωπική ασφάλεια, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 6Σ κρατώντας τον όρο προσωπική ελευθερία για τον δικαίωμα της ελευθερίας διακίνησης και κυκλοφορίας σύμφωνα με το 5 παρ.42.

Έτσι σύμφωνα με το 5 παρ. 4 απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα που περιορίζει.....σαν την τέτοιου περιεχομένου.....όπως νόμος ορίζει.

Ένας σοβαρότατος " περιορισμός" ουσιαστικά σε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας βασικά μεν ως ελευθερίας διαμονής και εγκατάστασης αποτελεί η εκτόπιση. Ο θεσμός αυτός έγκειται αφενός στην εξαναγκαστική απομάκρυνση ενός προσώπου από τον τόπο κατοικίας ή διαμονής του και αφετέρου είτε θετικά στην υποχρεωτική εγκατάσταση του σε ορισμένο τόπο είτε αρνητικά στην απαγόρευση διαμονής του σε ορισμένο τόπο και ιδίως σε εκείνον που κατοικούσε ή διέμενε προηγουμένως.

Η εκτόπιση εμφανίζεται εκτός από ποινή από δικαστήριο και ως διοικητικό μέτρο, οπότε επιβάλλεται προληπτικά, πριν διαπραχθεί οποιοδήποτε αδίκημα από διοικητικά όργανα του κράτους.

Το αρ. 6Σ συμπληρώνει με σειρά ειδικότερων εγγυήσεων την προστασία αυθαίρετες καταδιώξεις, συλλήψεις και φυλακίσεις. Σύλληψη με την έννοια των αρ.6 παρ.1 και 5 παρ.3Σ είναι γενικά η υποβολή προσώπων στην Φυσική εξουσία κρατικών οργάνων με αποτέλεσμα την προσωπική έστω στέρηση της ελευθερίας τους Η στέρηση όμως αυτή επειδή αποτελεί σημαντικό περιορισμό της προσωπικής τους ελευθερίας διατάσσεται μόνο από αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα διότι τα κρατικά όργανα έχουν υποχρέωση σεβασμού της προσωπικής ελευθερίας.

IV. Το δικαίωμα προστασίας του ασύλου της κατοικίας.

Το αρ.9Σ κατοχυρώνει του ασύλου της κατοικίας ως προέκταση του δικαιώματος της προσωπικής ασφάλειας και προσωπικής ελευθερίας και ιδίως δικαιώματος διαμονής. Αντικείμενο του συνταγματικού αυτού άρθρου δεν είναι η προστασία της ιδιοκτησίας αλλά της προσωπικής ελευθερίας.

Η έννοια του " ασύλου" έγκειται στο ότι σε κανένα κρατικό όργανο δεν επιτρέπεται να εισέλθει στην εν γένει " κατοικία " χωρίς την συγκατάθεση της ελεύθερης και σαφώς παρεχόμενη του ενοίκου δηλαδή χωρίς η παρά την θέληση του παρά μόνον " Όταν και όπως ο νόμος ορίζει" .Αυτό σημαίνει ότι ο συντακτικός νομοθέτης απαγορεύει τις μη νόμιμες δηλαδή τις αυθαίρετες επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας.

Το αρ.9Σ θέτει δυο προϋποθέσεις για την κατ'όικον έρευνα: πρώτον ότι γίνεται μόνον, όταν και όπως ο νόμος ορίζει και δεύτερον πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

Αυτό γιατί το άσυλο δεν μπορεί να νοηθεί ως καταφύγιο του ατόμου απόλυτα απαραβίαστο, από την κρατική εξουσία.

Αυτό γιατί το άσυλο δεν μπορεί να νοηθεί ως καταφύγιο του ατόμου απόλυτα απαραβίαστο από την κρατική εξουσία αφού κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με εξαίρεση του συγκεκριμένου χώρου από την αξίωση ισχύος της έννομης τάξης, αν μή και από την ίδια την κρατική κυριαρχία.

Επομένως η προστασία του ασύλου δεν μπορεί παρά να είναι σχετική τέλει δηλαδή υπό την επιφύλαξη του νόμου ακόμα και πέρα από τις περιπτώσεις << έρευνα>> του εδ.γ της παρ.1 του αρ.9Σ. Ο νόμος αυτός οφείλει να προβλέπει κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο αλλά ταυτόχρονα σαφή και ορισμένο του σκοπό, την διαδικασία και τα εντεταλμένα για την διεξαγωγή της έρευνας όργανα καθώς επίσης και να σέβεται γενικά τους περιορισμούς των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων.

V. Το δικαίωμα προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών επιστολών

Αρ.19 Σ Απόρρητο επικοινωνιών το αρ.19 προστατεύει το απόρρητο των επιστολών και της καθ'οποιοδήποτε τρόπον ελευθέρας ανταποκρίσεως ή επικοινωνίας.

Η προστασία του απορρήτου αποσκοπεί στην διασφάλιση της ελεύθερης προσωπικής επικοινωνίας και προϋποθέτει δύο τουλάχιστον πρόσωπα. Βασικό στοιχείο της προσωπικής ανταπόκρισης ή επικοινωνίας είναι η μυστικότητα του περιεχομένου της. Πρόκειται για προστασία του ατόμου από επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας η οποία και διαθέτει το μονοπώλιο της μεταφοράς της αλληλογραφίας καθώς επίσης της τηλεφωνικής και τηλεγραφικής ανταπόκρισης. ΑΠ. 60/1969.

VIII. Το δικαίωμα στην ελευθερία συνάθροισης

Σύμφωνα όμως με την παρ.2 του αρ.11 " Μόνο στις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις μπορεί να παρίσταται η αστυνομία". Στις λεγόμενες δημόσιες κλειστές συναθροίσεις η αστυνομική παρουσία απαγορεύεται. Η αστυνομία δεν μπορεί να παρίσταται ούτε με στολή ούτε και με την συμμετοχή μυστικών αστυνομικών. Δεν επιτρέπεται επίσης η με οποιονδήποτε μέσο παρακολούθησης των δημοσίων κλειστών συναθροίσεων λ.χ. η τοποθέτηση, μικροφωνικών ή μαγνητοφώνηση για αστυνομικούς σκοπούς. Είναι όμως

δυνατή η παρουσία της αστυνομίας σε δημόσια κλειστή συνάθροιση μετά από πρόκληση εκείνων που έχουν την ευθύνη της διοργάνωσης.

Αντίθετα στις δημόσιες ανοικτές συναθροίσεις η παρουσία της Αστυνομίας είναι κατά το Σύνταγμα δυνατή. Όμως θα πρέπει να έχει τέτοια μορφή ώστε να μην παρεμποδίζει την άσκηση του δικαιώματος της συνάθροισης. Η αστυνομική παρουσία θα πρέπει να είναι φανερή δηλαδή να γνωστοποιείται στους διοργανωτές και να πραγματοποιείται με ένοπλους και όχι με μυστικούς αστυνομικούς. Με την παράγραφο αυτή φανερώνεται η επέμβαση της αστυνομίας στην κοινωνική ζωή των πολιτών και ο περιορισμός του συνέρχεσθαι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην εποχή μας η αστυνομική εξουσία εξαπλώνεται με γοργούς ρυθμούς και χαρακτηρίζεται από την έντονη επέμβαση της στην κοινωνική οικονομική και πολιτιστική ζωή των προσώπων και ιδιαίτερα στην ελευθερία και περιουσία τους.

Ορισμένες επεμβατικές δραστηριότητες των αστυνομικών οργάνων μνημονεύονται ενδεικτικό στο Σύνταγμα και μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η παραβίαση του ασύλου της κατοικίας, η λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων, που αφορούν την προσωπική διαμονή των υπόπτων, η ενέργεια συλλήψεων χωρίς δικαστικό ένταλμα και ο περιορισμός του δικαιώματος του συνέρχεσθαι.

Ο ρόλος της αστυνομίας επικαιρώνεται στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Γι' αυτό θα πρέπει να δρα σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας που χαρακτηρίζει το

κράτους δικαίου. Διαφορετικά θα μιλάμε πλέον για ένα αστυνομικό κράτος στο οποίο η κρατική σκοπιμότητα θα κατευθύνει πλέον τις ενέργειες των οργάνων του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Αστυνομία αποτελεί ένα μηχανισμό και μια μορφή οργάνωσης η οποία παρουσιάζεται παράλληλα με τη γέννηση του σύγχρονου κράτους. Από την Αρχαία Αθήνα η Αστυνομία αποτελεί θεσμό κοινωνικού ελέγχου και συνδέεται με την ανάγκη της κρατικής εξουσίας να εξασφαλίζει την πειθαρχία των πολιτών σε συγκεκριμένους κανόνες που η ίδια διαμορφώνει.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1481/1984 η Ελληνική Αστυνομία αποτελεί ιδιαίτερο ένοπλο σώμα και λειτουργεί με τους δικούς της οργανικούς νόμους. Κάθε αστυνομικός απολαμβάνει δικαιώματα ως υποκείμενο δικαίου και υπόκειται σε υποχρεώσεις. Τελεί όμως σε ειδική κυριαρχική σχέση με το κράτος και υφίσταται γι'αυτό κάποιους περιορισμούς ως προς ορισμένα δικαιώματα. Η αρχή της αναλογικότητας και της νομιμότητας λειτουργεί ως βασική κατεύθυνση, κύρια δέσμευση και βασικό όριο στη δράση της Ελληνικής Αστυνομίας

SUMMARY

“THE INSTITUTION OF HELLENIC POLICE ACCORDING TO HELLENIC CONSTITUTION”

The police constitutes a Machinery and a kind of a union which is established at the same time as the foundation the modern state takes place.

Since the first democratic system of government was established in Athens and until nowadays, the Police constitutes an institution of social control and is connected with the need of state authority to ensure the citizens' discipline to certain rules that it shapes itself.

According to the 3rd article of the 1481/1984 Law, the Hellenic Police constitutes a particular armed force and works with its organic laws.

Each policeman enjoys rights and is liable to obligations as a law subject. A policeman is under a special sovereign relation with the government and for this reason undergoes some restrictions as for as some of his rights are concerned

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Το δικ/μα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και για σεβασμό της ανθρώπινης αξίας

ΣΤΕ (Ολομ.) 867/1988

ΣΤΕ (Ολομ.) 3634/1978. Το Σ 1979

ΣΤΕ (Ολομ.) 395/1978, Το Σ 1978

Διοικητ. Εφ. 1301/1991

Το δικ/μα της θρησκευτικής ελευθερίας

ΣΤΕ 409/1977. Το Σ 1977

Α.Π. 653/1977. Ποιν. Χρ.

Το δικ/μα του αναφέρεσθαι και της δικαστικής προστασίας

Α.Π. 1109/1985 (τμ. ΣΤ΄) Το Σ 1986

Το δικ/μα του συνέρχεσθαι

ΣΤΕ 3138/1991

Το συνδικαλιστικό δικ/μα

Α.Π. (Τμ. Α΄) 700/1983, ΕΕΝ 1984

Η υποχρέωση της υπακοής

ΣΤΕ (Ολομ.) 2649/1987

Αρχή της αναλογικότητας

ΣΤΕ 4667/1988

ΣΤΕ 811/1977

ΣΤΕ 1341/1982

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΣΤΕ 343/1943

Την αρχή της αναλογικότητας δέχθηκε το ΣΤΕ ήδη προ εξήντα ετών, όταν με την απόφαση 343/1943 αποφάνθηκε, ότι «τα αστυνομικά όργανα δεν μπορούν να ασκήσουν βίαια μέτρα κατά των πολιτών, παρά μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο όπου ο νόμος επιτρέπει ή η αντίσταση κακοποιούν ή άλλος κίνδυνος καθιστούν ταύτα απολύτως αναγκαία». Επομένως, και κατά τη νομολογία που έκτοτε τηρεί σταθερή στάση, τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν επιτρέπεται να περιορίζονται από τα αστυνομικά όργανα περισσότερο από όσο είναι αναγκαίο για να προστατευθούν είτε τα δικαιώματα των άλλων είτε όψεις του δημοσίου συμφέροντος που κατοχυρώνονται συνταγματικά και η διαφύλαξη τους εντάσσεται στην αποστολή της ΕΛ.ΑΣ.

Εισαγωγή γυναικών στη Σχολή Αστυφυλάκων

Μέχρι πρόσφατα, η εισαγωγή των γυναικών στις Ένοπλες Δυνάμεις και στα Σώματα Ασφαλείας ήταν αδιανόητη. Αργότερα όμως και ύστερα από σχετικό νόμο επιτράπηκε η περιορισμένη είσοδος αυτών στις στρατιωτικές σχολές. Η διάκριση αυτή όμως ερμηνεύθηκε ως άνιση μεταχείριση και παραβίαση της αρχής της ισότητας, καθώς η αρχή της ίσης μεταχείρισης συνεπάγεται την απουσία κάθε διάκρισης, που βασίζεται στο φύλο είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε συσχετισμό ιδίως με την οικογενειακή κατάσταση.

Νομολογία του ΣτΕ που αφορά την εισαγωγή γυναικών στη Σχολή Αστυφυλάκων της ΕΛ.ΑΣ βάσει του άρθρου 1 του ν.2225/1994 προβλέπει ότι με υπουργική απόφαση καθορίζεται κατ'έτος το ποσοστό των εισαγομένων στη Σχολή Αστυφυλάκων και Αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ γυναικών, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% για τη Σχολή Αστυφυλάκων και το 15% για τη Σχολή Αξιωματικών.

Ομοίως, νομολογία του ΔΕΚ, που αφορά την πρόσβαση των γυναικών στην Αστυνομία, έκρινε ότι δεν επιβάλλει στα Κράτη - μέλη, αλλά απλώς τους παρέχει την ευχέρεια, να προβλέψουν αποκλίσεις από την αρχή της ίσης μεταχείρισης, για "συγκεκριμένες μόνο επαγγελματικές δραστηριότητες" και όχι για ολόκληρους τομείς, υπηρεσίες, κλάδους ή κατηγορίες υπαλλήλων ή σώματα. Το ΔΕΚ υπενθύμισε επίσης της υποχρέωση, που επιβάλλει στα Κράτη - μέλη το άρθρο 9 παρ.2 της οδηγίας να "προβαίνουν περιοδικά στην εξέταση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων [που εξαιρεί η νομοθεσία τους] προκειμένου να κρίνουν, λαμβάνοντας υπόψη την κοινωνική εξέλιξη, αν δικαιολογείται η διατήρηση των εν λόγω εξαιρέσεων" και να "ανακοινώσεων στην Επιτροπή τα αποτελέσματα της εξέτασης αυτής".

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλιβιζάτος Κ. Νικόλαος, Η Συνταγματική θέση των Ενόπλων Δυνάμεων, Τόμοι Ι και ΙΙ, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1992.

Βενιζέλος Ευάγγελος - Χρυσόγονος Κώστας, Πρακτικά θέματα Συνταγματικού Δικαίου και Συνταγματικών Ελευθεριών, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1993.

Γαροφαλλίδης Θ., Το δικαίωμα της απεργίας των δημοσίων υπαλλήλων.

Δαγτόγλου Πρόδρομος, Συνταγματικού Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α΄και Β΄, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1991.

Δανούσης Κωνσταντίνος - Καραβίτης Γεώργιος, Ιστορία της Ελληνικής Αστυνομίας, Αθήνα 1997.

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμοι Ι,ΙΙ και ΙΙΙ, Θ΄ Έκδοση, Αθήνα 2001.

Κανελλοπούλου Αθ. Νέδα, Η Κομματική Δραστηριότητα των Δημοσίων Υπαλλήλων. [Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 29 παρ. 3 του Συντάγματος του 1975/86 και του σχετικού Νομοθετικού Πλαισίου], Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990.

Μαυριάς Γ. Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο, Δ΄ έκδοση κατά το αναθεωρημένο Σύνταγμα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002

Μπεσίλα - Μακρίδη Ελισάβετ, Το δικαίωμα της αναφοράς στις Αρχές και ο Συνήγορος του Πολίτη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2000.

Παπαϊωάννου Ζωή, Εφαρμογές Δημοσιοϋπολλαλικού Δικαίου με βάση τη Νομολογία.

Παπαϊωάννου Ζωή. Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας. Εκδόσεις Αντν. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 2003

Παπαϊωάννου Ζωή. Αστυνομία και Λοιποί Φορείς Άσκησης Αστυνόμευσης, Βασική Νομοθεσία, Τόμοι Α΄ και Β΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Παπακωνσταντής Β. Γιώργος, Ελληνική Αστυνομία (οργάνωση, πολιτική και ιδεολογία) Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας - Χρυσανθάκης Χαράλαμπος, βασικοί θεσμοί του Δημοσιοϋπαλληλικού Δικαίου, Ε΄ Έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1999.

Στεργιούλης Αθ. Ευάγγελος. Η Ελληνική Αστυνομία (κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης) Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2001.

Τάχος Αναστάσιος - Σκουρής Βασίλειος ,Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο, Τεύχος 3: Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, Εκδ.Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1990.

Τσίρης Παναγιώτης, Η Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης. Συμβολή του άρθρου 11 του Συντάγματος, Αθήνα 1988